

Ks. MARIAN PISARZAK MIC, Licheń

VIA LUCIS — DROGA ZMARTWYCHWSTAŁEGO PANA I JEGO UCZNIÓW

Kościół w drodze – w misji i w oczekiwaniu – między rezurekcją i paruzją

Dzieło zbawienia ludzkości ma charakter *opus Dei, opus divinum*, gdyż inicjatywa była i pozostaje w ręku Boga. Jest ono uobecniane i kontynuowane w liturgii, dlatego tę aktywność (posługę) Kościoła określano takim samym mianem, nawiązującym do gr. *ergon* czyli łac. *opus*; na Wschodzie określano to „dzieło” terminem *leiturgia*, na Zachodzie — wyrażeniem *officium divinum* lub *officium ecclesiasticum*, czasem *servitium* lub *ministerium*. Rzeczywiście, o istocie liturgii decyduje *opus Dei (opus Christi)* i zarazem *opus Ecclesiae*, z tym że aktywność Kościoła jest wtórna, responsoryjna, ponieważ kult Kościoła jako służba Boża jest jego laudatywną odpowiedzią na służebne działanie Boga dla zbawienia człowieka¹.

Szczytem tajemnicy zbawienia było misterium paschalne Jezusa Chrystusa, czyli tajemnice bolesne i chwalebne². Dlatego w centrum celebracji znajduje się Pascha otoczona dwoma szczególnymi okresami: okresem Wielkiego Postu i okresem wielkanocnym. Pierwszy — przez 40 dni prowadzi do Triduum Paschy, drugi — kontynuuje Paschę i przez 50 dni dopełnia ją w wymiarze eklezjalnym³. Można nawet powiedzieć, iż okres wielkanocny w zakresie misterium jest bardziej doniosły od wielkopostnego: bezużyteczna byłaby sama śmierć i tajemnica zmartwychwstania, gdyby nie było daru Ducha Świętego, ożywiającego ciało i misję Kościoła. Przecież po rezurekcji Mistrza Apostołowie mówili: Idziemy łowić ryby! Idziemy na ryby! To znaczy, że wracali do swego zawodu, rozpraszali się i nie podejmowali dzieła ewangelizacji...

Pobożność pasyjna i pokutna, specyficzna dla okresu Wielkiego Postu, (poza naczelnym motywem katechumenalnym i chrzcielnym), wyraża się w specjalnych nabożeństwach i jest przez nie dalej kształtowana. Ani *Gorzkie Żale*, ani *Droga Krzyżowa* — nie przeżyły się, są nadal uczęszczane. *Droga Krzyżowa* w Wielkim Poś-

¹ Por. M. KUNZLER, *Liturgia Kościoła*, tł. i opr. L. Balter, Poznań 1999, s. 9–14.

² Zob. KL 5: „(...) dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga (...) dokonał Chrystus Pan głównie przez paschalne misterium swojej błogosławionej Męki, Zmartwychwstania i chwalebного Wniebowstąpienia”

³ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt wielkanocnych* (16 I 1988), 6nn., 100nn.

cie jest dziś praktykowana nawet w plenerze, na ulicach naszych miast, a także w każdej porze roku podczas pielgrzymek, zwłaszcza na terenie sanktuariów; co więcej, jest ona częstym elementem każdych rekolekcji, odbywanych także poza okresem przygotowania do Wielkanocy.

Okres wielkanocny jest bogaty w elementy paschalne i eklezjalne. Jego liturgia wprowadza nas w sakramenty inicjacji chrześcijańskiej i w misterium Kościoła. Kościół jest owocem tajemnicy paschalnej Chrystusa. Przez dar Ducha Świętego, Ducha Stworzyciela i Ożywiciela, społeczna (socjologiczna) struktura gromadki uczniów Pańskich przemienia się ontycznie, gromadka staje się nowym Ludem Bożym, Mistycznym Ciałem Chrystusa, służą i znakiem zbawienia w świecie, narzędziem kontynuowania misji Mesjasza... Te tajemnice chwalebne, te rzeczywistości zbawcze, uzasadniające naturę, sens i misję Kościoła, trzeba wnikliwie rozważyć i według nich kształtować mentalność chrześcijańską.

Niestety, dla tych tajemnic chwalebnych brakuje, jak dotychczas, odpowiednich narzędzi, które nazywamy nabożeństwami. Okres wielkanocny jest pod tym względem ubogi, zaniedbany. Nabożeństwa pierwszokomunijne i majowe, często nakładające się na ten okres, żyją swoim życiem i swoją duchowością. Również w sanktuariach eksponuje się przede wszystkim Golgotę i jej właściwe medytacje, pomijając chwalebne wydarzenia misterium paschalnego.

Historia kalwarii zna jednak próby rozważania tajemnic chwalebnych przy stacjach i kaplicach przedstawiających obrazowo tego rodzaju wydarzenia postpaschalne i fakty z życia pierwotnego Kościoła.

Oto siedemnastowieczny modlitewnik, przewidziany na obchody Męki Pańskiej w Górze Kalwarii pod Warszawą, zawierał medytacje i modły kontynuujące temat pasyjny nowymi stacjami, na przykład: „u grobu zmartwychwstania”, „u pokazania się Magdalenie”, „w kaplicy Emaus” (dziś tzw. „Kalwaryjka”), „w kaplicy Wniebowstąpienia” (na Górze Oliwnej nad Wisłą), „w kaplicy św. Szczepana ukamienowanego” (przy drodze do Grójca), „w kaplicy ścieścia św. Jakuba”, „na miejscu Padołu Jozafatowego” (stacja ostatniego sądu, przy pradolinie Wisły od strony Czerska)⁴.

Coś z tego programu „drózek” paschalnych warto dziś podjąć w parafiach, a zwłaszcza w sanktuariach. Albowiem potrzebne jest rozważanie całej Drogi Pańskiej, jakoś obecnej tak w tajemnicy Kościoła apostołskiego jak i Kościoła współczesnego. Droga, na której znajduje się krzyż i grób, po prostu droga Śmierci i Ciemności — woła o drogę Życia i Światła Pana Zmartwychwstałego. Paschalna droga Pana woła też o drogę Kościoła, prowadzonego zwycięsko mocami Ducha Świętego poprzez różne dziejowe golgoty.

We wspomnianym wyżej dokumencie Kongregacji Kultu Bożego o „obchodzeniu świąt wielkanocnych”, po zachęcie do podejmowania niektórych praktyk i nabo-

⁴ A.J. FRANKIEWIC [FRANKOWICZ], *Jeruzalem Nowe we wsi z dawna nazwaney Gora*, Warszawa 1680, s. 136–167.

zeństw, znajduje się interesujące spostrzeżenie: „W różnych krajach i u różnych narodów, spotyka się liczne zwyczaje ludowe związane z okresem wielkanocnym, które nierzadko ściągają większą liczbę uczestników niż święta Liturgia; nie należy ich lekceważyć, ponieważ mogą one wyrażać ducha religijności wiernych. Konferencje Episkopatu i ordynariusze miejscowi niech zadbają, aby tego rodzaju zwyczaje, które sprzyjają pobożności, zharmonizować z liturgią i przepoić jej duchem, tak aby czerpały inspirację z liturgii i do niej lud prowadziły”⁵.

Gdy idzie o nabożeństwa, które głosiłyby tajemnice chwalebne w okresie wielkanocnym w naszych świątyniach i sanktuariach, to trzeba zauważyć, że istnieją już pierwsze inicjatywy w postaci *Drogi Światła*. Tę praktykę zapoczątkowano we Włoszech przed 1990 r. i jest ona znana w wielu krajach⁶. Poparł ją i uznał za bardzo cenną Główny Rzymski Komitet Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Tę *Drogę Światła*, jako nabożeństwo czternastu stacji (na wzór *Drogi Krzyżowej*) zamieścił on w oficjalnym modlitewniku Roku Jubileuszowego pt. *Pielgrzymi na modlitwie*⁷.

Struktura modlitw przy (każdej) stacji może być następująca:

- pieśń wielkanocna, np. *Nie zna śmierci Pan żywota* (zwrotki 1–5), *Zwycięzca śmierci* (1–10);
- pozdrowienie „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus...”, wzbudzenie intencji;
- zapalenie lampionów (świec) od paschału niesionego w procesji obok krzyża;
- podanie nazwy czyli tytułu stacji (zob. niżej)
- inwokacja wdzięczności: formuła dziękczynna i benedykcyjna, akt kultu: „Kłaniamy się Tobie, Chryste, i błogosławimy Ciebie, — Żeś przez Paschę Twoją świat odkupić raczył.”;
- rozważanie, oparte na tekście biblijnym;
- Modlitwa Pańska *Ojcze nasz*;
- śpiew antyfony *Wesel się, Królowo miła* oraz inwokacja maryjna: „Przez zmartwychwstanie Chrystusa, — Zachowaj nas w świetle, o Matko Pana;
- śpiew między stacjami, np. *Przez Twoje święte zmartwychpowstanie*:
Przez Twoje święte zmartwychpowstanie,
Boży Synu, odpuść nam nasze zgrzeszenie.
Wierzymy, iżeś zmartwychpowstał,
Żywoteś nasz naprawił,
Śmierci wiecznej nas zbawił,
Swoją świętą moc zjawił⁸.

Program i kolejność stacji (ilustrowanych w tekście modlitewnika rzymskiego) jest następująca: zmartwychwstanie, pusty grób, Magdalena, w drodze do Emaus, spotkanie przy stole, chrystofania wobec wielu, władza odpuszczania grzechów,

⁵ Nr 106.

⁶ A. DURAK, *Od „Drogi Krzyżowej” do „Drogi Światła”*, „Collectanea Theologica” 61 (1991), z. 2, s. 126–129.

⁷ *Pellegrini in preghiera*, Milano 1999; w pol. wyd. Muzy SA (Warszwa 2000), s. 208–215.

⁸ Według *Śpiewnika liturgicznego* (Lublin 1991), nr 199.

świadeństwo Tomasza, chrystofania nad jeziorem, prymat Piotra, posłanie uczniów w świat, wniebowstąpienie, czuwanie z Maryją w Wieczerniku, zesłanie Ducha Świętego. Są to tajemnice czyli wydarzenia zbawcze wzięte z końcowych partii Ewangelii oraz z dwóch pierwszych rozdziałów Dziejów Apostolskich. Ich wybór lub pomnożenie, kompozycja i zastosowanie — mogą ulec zmianie i wzbogaceniu; warto uwzględnić wydarzenia postpentekostalne, odnoszące się do życia pierwszych wspólnot kościelnych. O jednym wszak trzeba pamiętać: mają one służyć kontemplacji Oblicza Chrystusa, nie tylko fraszliwego, cierpiącego, znieważonego, zakrwawionego i poddanego agonii, lecz także Oblicza Chrystusa żyjącego, zwycięskiego i chwalebego, siedzącego „na prawicy Ojca” i żyjącego w Kościele, we wspólnotach i w poszczególnych osobach.

Jan Paweł II w dokumencie *Novo Millennio Ineunte* (6 I 2001) zaprasza nas do praktyki kontemplowania pełnej Ikony naszego Zbawiciela⁹. „Kościół nie może zatrzymać się na wizerunku Ukrzyżowanego. Chrystus jest Zmartwychwstałym! Właśnie w Chrystusa zmartwychwstałego wpatruje się dzisiaj Kościół. Czyni to idąc śladami Piotra (...). Czyni to stając u boku Pawła (...)” (nr 28). Dopowiedzmy: nie tylko Piotra i Pawła, lecz także Magdaleny, Tomasza, Najświętszej Maryi Panny, Szczepana... Możemy powiedzieć i w ten sposób: Kościół czyni to pokazując drogę własną, to znaczy drogę całych pokoleń i epok Kościoła (w tym drogę 108 Męczenników, ofiar Golgoty Zachodu), pokazując własną Drogę Paschalną, zakotwiczoną w Drodze Mistrza i Pana, a to jest możliwe dzięki stałej asystencji Ducha Świętego, Ducha jedności, męstwa i świętości. Nowe nabożeństwo paschalne pod nazwą *Drogi Światła* (może Drogi Kościoła?) ma szansę kształtować myślenie kategoriami eklezyjalnymi; tajemnica i misja Kościoła musi w nim dojść do głosu, musi nabrać blasku, musi inspirować życie i zadania współczesnych świadków Zmartwychwstałego, umacniając w nich — aż do ostatecznego Dnia Pańskiego — wiarę, nadzieję i miłość, opartą o całe misterium paschalne Chrystusa¹⁰.

Szansy, jaką daje nowa praktyka *Drogi Światła – Drogi Kościoła*, nie powinny przeoczyć parafie w okresie wielkanocnym, nie powinny zaniedbać sanktuaria w ciągu całego sezonu pielgrzymkowego. Chodzi tu zwłaszcza o te centra pątnicze, które już mają klasyczną golgotę (kalwarię), sprzyjającą rozważaniu Męki Pańskiej i podejmowaniu aktów pokuty. Droga Krzyżowa w nich zainstalowana woła o stacje Drogi Paschalnej. Droga krzyża i śmierci woła o Drogę nadziei i życia.

Celebracje takiej Drogi, Drogi Życia Chrystusa i Kościoła Chrystusowego, jeśli znajdą zastosowanie duszpasterskie, to staną się oryginalną cechą naszej liturgii, zwłaszcza w sanktuariach, i praktyką formacyjną—katechetyczną—kultyczną, pożyteczną dla wiernych. Trzeba pamiętać, że czczona tam Matka Boża, często pod wezwaniem

⁹ Zob. nr 24–28.

¹⁰ Na potrzebę odnowienia (odnawiania) cnót teologicznych, zwłaszcza n a d z i e i, w kontekście współczesnych zagrożeń, płynących zwłaszcza ze zjawiska sekularyzacji życia chrześcijańskiego, apelował JAN PAWEŁ II, List apostolski *Tertio Millennio Adveniente*, nr 45–47.

Bolesnej, jest Matką Zmartwychwstałego Pana, Matką Chrystusa żyjącego. Bólu Matki Bożej — przeżywanego przez nas często tylko emocjonalnie, na zasadzie współczucia — nie można wyrwać z całego misterium zbawienia, w które była włączona. Jej boleści były i pozostają w służbie tajemnicy życia, przede wszystkim życia i zwycięstwa Jej Syna, a wtórnie — tajemnicy życia każdego z uczniów Pańskich, życia Kościoła.

Przedłożona propozycja nabożeństwa paschalnej *Drogi Światła* powinna znaleźć zrozumienie i podobać się ze względu na obecny w niej element eklezjalny. Formacja eklezjalna, kształtowanie wiary eklezjalnej, jest ciągle aktualnym zadaniem pastoralnym „zwiastunów i nauczycieli wiary” (*fidei praecones et doctores*)¹¹ oraz „wychowawców we wierze” (*educatores in fide*)¹². Ale w grę wchodzi również wątek chrystologiczny, w sensie podążania za „całym” Chrystusem, w myśl Jego zachęty: „Pójdź za mną!” Naśladowanie Chrystusa oznacza podążanie „za” i „z” Chrystusem; za takim Chrystusem, jakiego głosi Kościół od samego początku. A głosił on i nadal proklamuje, iż „Jezus Chrystus jest Panem — ku chwale Boga Ojca” (Flp 2, 11). Taka jest podstawowa formuła wiary, wiary paschalnej, wyrażanej i umacniającej w tym nabożeństwie. Tak brzmi najkrótszy symbol apostołski, rozwinięty w formule chrzcielnej i soborowej jako *Credo* Kościoła, powtarzane w pacierzu i w liturgii. Winien on być motywem przewodnim proponowanej *Drogi Światła*.

Motywyem dodatkowym, przemawiającym za propagowaniem tej formy pobożnościowej, jest niewątpliwie dokonana ostatnio przez papieża Jana Pawła II reforma modlitwy różańcowej, wprowadzająca 5 nowych tajemnic światła¹³.

---

¹¹ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele* (28 X 1965), nr 12: „W spełnianiu swego obowiązku nauczania niech obwieszczają (*annuntiant*) ludziom Ewangelię Chrystusową (...), nawołując ich w mocy Ducha do wiary lub umacniając ich w żywej wierze. Niech ich zapoznają z całością tajemnicy Chrystusowej, czyli z tymi prawdami, których nieznajomość jest nieznajomością Chrystusa, a nadto z objawioną przez Boga drogą do oddawania Mu czci, a tym samym do osiągnięcia wiecznej szczęśliwości (por. KK 25)”.

¹² *Dekret o posłudze i życiu kapłanów* (7 XII 1965), nr 6.

¹³ JAN PAWEŁ II, List apostołski *Rosarium Virginis Mariae* (16 października 2002 r.), nr 21.